

A.- 1936 - 11 mei 1940

In september 1936 kwamen Belgische officieren melden dat te Brustem op het 'Galgeveld en het 'Truyerveld' of tussen Luiker-steenweg, Aalsterweg (nu Oude Borgwormseweg) en de geplande omleidingsweg een militair hulpvliegveld van 24ha 94a zou aan-gelegd worden. Boomgaarden en landbouwgronden werden onteigend. De boeren ontvingen een prijs voor mestrecht en ontriefingn, maar sommigen waren verplicht hun bedrijvigheid in te krimpen. Verschillende wegen werden onderbroken.

Het werd een uitwijkingsvliegveld voor de Fairey Firely IIM-toestellen van de luchtbasis van Nijvel (01), die behoorden tot het 3e en 4e smaldeel van de IIe groep van het 2e Luchtvaartregiment(jacht) (3./II/2 en 4./II/2). De afstand tussen Nijvel en Brustem bedraagt in vogelvlucht 60 km, langs de weg 85 km. De luchtmacht bezat 3 regimenten (02) met in totaal 16 smaldelen en 181 vliegtuigen.

Tussen de boomgaarden en velden met bieten, graan, aardappelen en klaver werd een grote grasoppervlakte aangelegd. Voor elke vlucht moesten de motoren eerst warm draaien, daarna waggelden de tweedekkers zachtjes over het weiland, keerden in de wind en stegen op. Begin mei 1940 had het vliegveld een oppervlakte van 41 ha door de opeising van de omliggende gronden.

Na de mobilisatie in 1939 werden piloten ingekwartierd bij particulieren. Zij landden er met hun Fairey Firely IIM op 19 jan. 1940. Er lag sneeuw en het werd 's nachts tot -25°C, zodat de motoren bevroren. De mecaniciens konden de toestellen weer starten maar lieten ze nu voortdurend draaien. Op 23 jan.'40 vlogen de vliegtuigen terug naar hun basis. De Duitse inlichtingsdiensten waren hierdoor op de hoogte van de aanwezigheid van een uitwijkingsveld.

In maart'40 kregen 3e en 4e smaldeel te Nijvel nieuwe Fiat CR-42 Falco, éénpersoonsjachtvliegtuigen. CR betekende Celestino Rosatelli, de hoofdingenieur bij Fiat.

De ervaren piloten van 3e smaldeel 'Rood Zwaantje-Cocotte rouge' en 4e smaldeel 'Wit Zwaantje-Cocotte blanche' waren vanaf dinsdag 7 mei 1940 in alarmtoestand. Ze vlogen op vrijdag 10 mei 1940 tussen 04.15u en 05.10u, met 23 Fiat-CR-42 Falco's van Nijvel naar Brustem. Het eerste toestel werd bestuurd door de groepscommandan majoor Jacques Lamache. Luitenant Yves Dumonceau de Bergendael vertrok als laatste en het 24e toestel verliet de basis pas op 09.00u. Het 25e was defect. Het eerste toestel landde te 05.05u. Ze vlogen in groepen van drie via Waver en Vissenaken. De vlucht duurde 15 min. Aan boord had men: 1000 patronen en benzine voor drie vliegreuen. Even na 05.00u werd Nijvel aangevallen door Duitse Stuka's Ju-87 (03): hangaars brandden uit en vliegtuigen werden vernield.

Nadat 20 Fiats dicht bij de Borgwormseweg neergestreken waren, besloot de kapitein Jean de Callatay (3e smaldeel) niet te landen. Met soldaat Marcel Hansel en sergeant Joseph van Molkot mengde hij zich in een luchtgevecht tegen enkele Duitse Messerschmitt-Bf-109 (04), die in de omgeving vlogen. Kap. Jonkheer Jean de Callatay haalde om 05.30u een Ju-52 boven Alken neer, wat later bevestigd werd. De jonge Joseph van Molkot werd afgescheiden van zijn vrienden en moest een gevecht leveren met vijf Messerschmitts. Hij kwam er heelhuids uit. Maar deze drie piloten moesten uiteindelijk terugkeren naar Nijvel.

Na hun geslaagde landing trokken de andere militairen zich terug in hun commandopost. Daar bemerkten ze plots een lucht vol pa-rachutes. Gelukkig waren het slechts ledenpoppen.

Door de grote afstand tussen Nijvel en Brustem kwamen de mecaniciens, die langs de weg moesten reizen, met vertraging toe. Zij hadden de flessen samengeperste lucht bij om de motoren te starten. Vijandelijke Dorniers overvlogen het vliegveld zonder reactie te ondervinden.

Twee toestellen CR-42 van het 3e smaldeel, met piloten luitenant Charles Goffin en 1e sergeant Roger Delannay, stegen op bevel van majoor Jacques Lamarche om 06.05u op voor een patrouille-opdracht. De derde piloot, sergeant Marcel Sans, kreeg zijn motor niet aan de praat. Plots werden de beide piloten aangevallen door 10 Duitse Bf-109-jagers. De Fiat van de 24-jarige Roger Delannay (05) werd getroffen. Hij verliet het toestel met zijn parachute vooraleer zijn jachtvliegtuig zich te pletter stortte in de spoorwegberm te Terkelen (Melveren). De piloot werd in de long geschoten toen hij aan zijn valschermscherm hing en overleed te 06.50u aan zijn verwondingen in het veldhospitaal in de vak-school langs de St-Trudostraat. Hij werd voorlopig in Schurhoven begraven en kreeg in mei 2000 een gedenksteen op de begraafplaats. Luitenant Charles Goffin schakelde een Messerschmitt-Bf-109 uit, wat niet bevestigd werd. Het zou het toestel van Lt. Erwin Dutel (2./JG1) geweest zijn. De piloot verliet zijn toestel boven Aken. Lt. Charles Goffin zou ook een bevestigde overwinning behaald hebben om 06.30u op een Me-109 (2./JG2), die ten westen van Borgworm viel. Hijzelf kon achteraf veilig landen.

Om 06.48u liet Jean de Callatay weten dat hij te Nijvel geland was om te tanken en zich te herbewapenen. Om 07.16u hadden luchtgevechten tussen Duitsers en piloten uit Vissenaken boven St-Truiden plaats. Omdat er zich meer en meer vijandige toestellen in de omgeving bevonden werd een tweede patrouille van drie Fiats werd de lucht ingestuurd met onderluitenant Jean Offenbergh (4e smaldeel) en de sergeanten Jean Maes en Alexis Jottard. Om 07.30u kwamen ze oog in oog met een formatie Messerschmitt-Bf-109, die een veertigtal driemotorige Ju-52-toestellen van het *'Kampfgeschwader zur besonderen Verwendung-172'* begeleidde. Hun opdracht was namaakparachutisten gevuld met zaagmeel te droppen. De Fiats deden een verrassingsaanval boven Brustem en schoten er, met de hulp van enkele Fairey Fox VI-toestellen uit Vissenaken, naar het schijnt tien Duitse toestellen neer, wat wel erg overdreven lijkt. Hoewel er een Henschel-HS-126 in het Ordینگse Broek neerstortte en op de Kabei, nabij de Rozebrug, een vliegtuig lag. In Kortesseem crashte tevens een transportvliegtuig. Naar eigen

zeggen had Jean Offenbergh een om 07.30u een bommenwerper Do-17 (II./KG77) afgeschoten nabij Borgworm (niet bevestigd). Sergeant Charles Detal van de vervangingsbasis Vissenaken werd met zijn Fairey Fox 0123 om 09.00u neergeschoten door een Messerschmitt. De gewonde piloot zou met zijn valschermscherm neergekomen zijn te Herten-Wellen.

Om 07.16u hadden luchtgevechten boven St-Truiden plaats. Olt. Jean Offenbergh (4^e smaldeel) werd een tijdje vermist. Hij had een Do-17 (II./KG77) achtervolgd tot Borgworm (niet bevestigd) en landde te Brustem om 08.20u.

Even na 09.00u verbood de bevelhebber van het 2e jachtregiment vanuit de commandopost te Vissenaken nog verdere patrouilles uit te voeren buiten de beveiligingsopdrachten. Vanaf dat ogenblik was het vliegveld lamgelegd. De piloten Marcel Siraut, Marcel Sans en Emile de Moerloose kregen een beveiligingsopdracht en moesten een tweezit Renard-R31 (06) begeleiden tijdens een verkenningvlucht boven het Albertkanaal. De tocht duurde 90 min. en verliep probleemloos. Ondertussen waren de Callatay, Hansel en Dumonceau terug geland te Brustem. Om 11.15u overvlogen een twintigtal Ju-87 het vliegveld.

Om 12.30u begeleidden Lt. Werner de Merode, adjudant Elie Français en Olt. Jean Moreau van het 3e smaldeel een Renard-R31 bij een nieuwe verkenning boven de Hollandse grens (Lixhe, Veldwezelt en Lanklaar). De bruggen te Vroenhoven, Veldwezelt en Briegden (07) waren niet of onvoldoende vernietigd geworden en gaven de kans aan de Duitsers hun opmars te versnellen. De Renard werd beschoten en maakte een noodlanding. Bij de terugkeer om 14.40u schoot Luit. Werner de Merode een Dornier-17P van (2(F)/123) naar beneden (08) (bevestigd). De Duitse vliegenier, Hugo Peters uit Hamburg, bleef dood te Brustem om 15.00u. Zijn toestel Do-17 viel ten zuiden van het vliegveld naast de Borgwormseweg.

Om 14.10u moesten Jean de Callatay, Joseph van Molkot en Marcel Hansel weer een Renard R-31 beschermen. Wegens de aanwezigheid van een Duits toestel boven het terrein en het Belgisch afweergeschut volop in actie, stegen zij niet op.

Op 10 mei om 14.40u naderden Messerschmitts 109 en 10 minuten later cirkelden Ju-87 Stuka's van I./ST.G2 (1e groep v. Stakageschwader 2) boven het vliegveld. Ze werden aangevallen door de Fairey Fox VI-Hispano van Olt. Albert Brel (5./III/2Aé te Vissenaken). Zijn toestel werd beschoten en viel naast het station te Gingelom. Hijzelf kwam terecht in de tuin van de woning, Montenakenweg 12 te Gingelom, waar nu een gedenksteen langs de weg staat (09). Hij overleed nadien aan zijn verwondingen.

Het vliegveld werd te 15.25u opnieuw beschoten door Duitse jagers. Wegens de zwakke luchtafweer van de Belgen werden alle vliegtuigen van het 3e en drie toestellen van het 4e smaldeel op de grond vernietigd door Ju-87B Stuka's (1./ST.G2) met bommen van 30 en 50 kg. Het vliegveld was bezaaid met wrakstukken. Er lagen veel gekwetsten en brandende vliegtuigen. De woningen in de omgeving liepen schade op. Enkele vrachtwagens waren buiten gebruik. Het afweergeschut kon geen Stuka neerschieten.

Een Renard moest om 15.20u te Brustem weer begeleiding krijgen, maar door de brandende Fiat-toestellen besefte hij dat er geen hulp te verwachten viel en vloog alleen in scheervlucht verder. Bij zijn terugkeer kon alleen het verslag van zijn voorganger bevestigd worden: de bruggen verschaften vrije doorgang aan de Duitsers. In de late namiddag werd een nieuwe Fiat-CR-42 te Brustem afgeleverd.

Om 17.40u beëindigde de Duitse Luftwaffe het werk van de eerste oorlogsdag met een 20 min. durende aanval van een twaalftal Ju-87-toestellen.

De Belgische jagers, belust op weerwraak, mochten nog steeds geen gevecht aangaan zonder de toelating van de regimentssstaf. Geregeld vloog de vijand over het vliegveld, maar zonder verdere ongelukken (10).

Reeds in de vroege ochtend van zaterdag 11 mei werd het terrein overvlogen. Om 05.42u vielen drie Glosters Gladiator (11) een DO-17 aan. De IIe groep kreeg de toelating zich terug te trekken. Om halfnegen bezocht kolonel-vlieger baron de Woelmont en zijn adjunct de gebombardeerde plaatsen. De acht overblijvende Fiats van het 4e smald., die goed verstopt stonden in een boomgaard, verlieten het vliegveld te 10.00u onder leiding van kapitein d'Huart, op het ogenblik dat een nieuwe golf van zes bommenwerpers in zicht was. Ze vermeden het gevecht en vlogen naar het veiliger Grimbergen. Te Tienen werden ze begroet door hevig Belgisch afweergeschut, dat geen onderscheid maakte tussen vriend of vijand. Omstreeks 15.30u vervolgden ze hun tocht naar Nieuwkerken-Waas '*Sterreke*'. Kapitein-dokter Moulkens met een legerwagen en Lt. Braun met zijn personenwagen waren reeds om 08.00u vertrokken. De andere 20 piloten en mecaniciens volgden in een autobus, met eigen wagen of met de trein. Wanneer de bus door St-Truiden reed, werd de stad zonder enige tegenstand, hevig bestookt met bommen en mitrailleurs van de Duitse luchtmacht.

Om 17.00u werd weer alarm geblazen voor Ju-87's. Het was totaal onmogelijk een vliegveld met twee kanonnen van 40 mm en zes onnauwkeurige mitrailleurs, die boven de 600 m geen doeltreffend vuur konden afgeven, te verdedigen (12) tegen de snelle bommenwerpers van het VIIe Fliegerkorps, dat afhing van Luftflotte 2.

Mike Donnet (13), een Belgisch piloot (9/V/1) die zich toen naar het vliegveld begaf, beschreef de chaos: '*Te Brustem verwelkomen ons ingestorte huizen, omgekantelde voertuigen, uitgebrande Fiat-jachtvliegtuigen*'. Op 11 mei zouden er op het vliegveld acht doden gevallen zijn bij nieuwe bombardementen (14).

Op 10 mei 1940 's avonds had de Luchtmacht ca. 63 toestellen verloren door luchtaanvallen en een zestal in een luchtgevecht of door luchtafweer. Op 11 mei steeg dit aantal tot 91 op de grond vernietigd en 17 afgeschoten. Dit was heel veel, als men weet dat ons land 184 toestellen bezat, waarvan er slechts 157 operationeel waren.

De bruggen over het Albertkanaal werden in de ochtend van 11 mei opnieuw gebombardeerd door een squadron Fairey Battles (15) van het 5./III/3, gestationeerd te Aalter, die elk acht bommen van 50 kg meevoerden. Zes van de negen machines gingen verloren. Twee

pelotons van drie Gloster Gladiators moesten de Battles beschermen. Slechts twee beschadigde toestellen keerden naar hun basis Le Culot terug. Tijdens een luchtgevecht te Brustem op 11 mei werd een Ju-87 (Stuka) neergeschoten. *Bordschütze* Unter-offizier Gerhard Muschner sneuvelde en werd begraven langs de Terbiestweg op het landgoed Jadoul (16). Toen werd het leger-depot en de minderbroederskerk (3 dodemilitairen) getroffen. In de Zoutstraat viel een bom op de herberg Menten (5 dode bur-gers). Op de Tongersesteenweg (1 dode burger) en in de Bampsteeg (nu Olympialaan) (1 dode burger) viel telkens een bom.

In de Groenstraat te Brustem landde een Franse Breguet 693 met Lt. Leleu en sergeant Massaux. De Duitse bewakers schoten er een toeschouwer neer: Alfons Kempeneers van het Begijnhof.

Zondag 12 mei 1940 werd het vliegterrein nogmaals door Duitse Junkers-87 beschoten. Britse vliegtuigen mengden zich in de strijd. Op die zondag stortte een Bristol-Blenheim neer te Hoe-pertingen. De helft van zijn schroef bevindt zich nu op het kerkhof te St-Truiden en maakt deel uit van het gedenkteken van de geallieerde oorlogsslachtoffers.

Als basis voor de Luchtmacht had het terrein in Brustem voorlopig opgehouden van nut te zijn. Jachtvliegtuigen hadden slechts twee dagen gebruik gemaakt van het oorlogsvliegveld 'terrein 22' Brustem.

Er zouden toch vijf luchtoverwinningen geweest zijn: drie bevestigd: (Ju52/3M, Jean de Callatay; Do-17P, Werner de Merode; Me-109, Charles Goffin (3e smaldeel) en twee onbevestigd: DO-17, Jean Offenbergh en Me-109, Charles Goffin.

A.- 1936 - 11 mei 1940

- 01.-Op de vliegbasis te Nijvel bevonden zich buiten de Staf van het tweede luchtvaartregiment:
  - groep I met 2 smaldelen: Komeet (15 Gloster Gladiatoren) en Distel (11 moderne Hawker Hurricane).
  - groep II met 2 smaldelen: Rood Zwaantje en Wit Zwaantje, (Fairey Firefly IIM. Vanaf maart 1940 Fiats CR-42-Falco.
  - groep III met 2 smaldelen: Blauwe Arend (15 Fox Hispano) en Rode Arend (15 Fox Hispano).
- 02.-1e regim. (waarneming): 60 vliegtuigen Deurne, Tienen en Luik.
2e regim. (jacht): 80 vliegtuigen Diest en Nijvel.
3e regim. (verkenning): 41 vliegtuigen Brussel.
- 03.-Junker-87, een Duits tweemotorige bommenwerper, (Stuka).
- 04.-Messerschmitt Bf-109E (Me-109E): jachtvliegtuig met één man.
-Messerschmitt Bf-110: een tweemotorig jachtvliegtuig met 2 of 3 manschappen.
- 05.-Delannay Roger.- °Tournai 05.01.1916--ST.10.05.1940, (24j).
-ongetrouwd, stamboeknr.:291/111.
- 06.-Renard-R31: een verkenningsvliegtuig, genaamd naar de Brusselse ingenieur Renard.
- 07.-de Fabribeckers.-'De veldtocht van het Belgisch Leger in 1940', 1980, blz.172.
- 08.-Het bedoelde Dornier-17P-toestel viel naast de weg naar Borgworm, een 5 à 6 km ten zuiden van het terrein 22. (mededeling van André Vandenameele uit Beselare).
- 09.-Onderluitenant Albert Brel.- °St.Lambrechts.-Woluwe 18.07.1916, werd militair bij het 14e artillerie-regiment. Kandidaat-beroepsofficier aan de Kon. Militaire School. Werd in 1939 piloot te Nijvel. Op 10 mei 1940 verbleef hij op het vliegveld te Vissenaken.
- 10.-'Brustem-10 mei 1940. Het Begin', blz.7, samenvatting van het Historisch Centrum Luchtmachtbasis Brustem 1999.
- 11.-Gloster Gladiator: een Brits jachtvliegtuig uit Nijvel.
- 12.-de Fabribeckers.-a.w. blz.165.
- 13.-Mike Donnet.-'Ik vloog voor de vrijheid', blz.13
- 14.-M.De Boeck.-'De Duitse Nachtjacht 1941-1944'.
- 15.-Fairey Battles-toestel: een Engels verkenningsvliegtuig
- 16.-Muschner Gerhard.- °Landeshut/Schlesien 18.01.1912.
-lid van het Sturzkampf Geschwader 2 'Immelmann'.